

Dr. Arnold G. Fruchtenbaum

KOMENTAR STAROGA ZAVJETA

KNJIGA O SUCIMA & RUTI





Dr. Arnold G. Fruchtenbaum

KOMENTAR STAROGA ZAVJETA

KNJIGA O SUCIMA & RUTI



Effretikon, 2013.



Izvornik: *JUDGES and RUTH*

ISBN 978-0-9765252-3-3

Izdavač: *Ariel Ministries*, Tustin, California

Dr. Arnold G. Fruchtenbaum

Izdavačka prava © 2013. za hrvatsko izdanje:

Ariel Ministries, Tustin, California

Tiskano s dopuštenjem izdavača

Vlastita naklada.

Nakladnik: Zlatko Madžar

Prijevod s engleskoga: Hrvoje Hrženjak

Prijelom i naslovnica: Zlatko Madžar

Lektura i korektura: Ivana Balint-Feudvarski

ISBN 978-953-55337-7-1

Biblijski tekstovi u ovom izdanju, ako nije drugačije naznačeno, potječu iz Biblije, u prijevodu Kršćanske sadašnjosti.

Tisak: GRAFORAD, Travnik, BIH

Predgovor

Dr. Arnold G. Fruchtenbaum svjetski je poznat i cijenjen biblijski učitelj. Na hrvatskome govornom području poznat je po knjigama: *Isus je bio Židov*, *Mesijin život*, *Mesijinim stopama* i *Zakon i zakonitost*. Već dugi niz godina dr. Fruchtenbaum radi na komentaru cjelokupne Biblije, kao i obično, sa židovske točke gledišta.

Veoma cijenim njegove komentare i srdačno ih preporučam svima onima koji teže dubljem proučavanju Svetoga pisma. Čitatelj će naučiti mnogo toga što neće pročitati u drugim komentarima, te će stoga biti sposoban stvari vidjeti s posve druge točke gledišta. Dobit će jasniju sliku o tome zašto su se stvari odigrale onako kako su se odigrale. Želim svim korisnicima ovoga praktičnog i razumljivog komentara Božji blagoslov prilikom studiranja Knjige o Sucima & Ruti.

Zlatko Madžar, nakladnik





Posveta

Čini se prigodnim posvetiti izvještaj o knjizi koja se zove Suci dvama odvjetnicima koji su odigrali veliku ulogu u povijesti evangelizacijske organizacije Ariel Ministries.

Prvi je teksaški odvjetnik
BEN WALLIS

koga je Gospodin upotrijebio kako bi se organizacija Ariel Ministries konstituirala u rekordnom vremenu (osam dana) te je od tada ostao njenim prijateljem, a trenutno služi u njenom upravnom odboru.

Drugi je kalifornijski odvjetnik
TOM ANDERSON

koji je osamnaest godina služio u upravnom odboru Ariel Ministries kada je organizacija bila smještena u Kaliforniji. Obojici se najsrdačnije zahvaljujem za sve što su napravili.





Sadržaj

1.	Uvod	13
1.1	Naslov	13
1.2	Autor	14
1.3	Datum	14
1.4	Mjesto u kanonu	17
1.5	Povijesni smještaj	18
1.6	Struktura	26
1.7	Sustavna teologija	27
1.8	Glavni stihovi	29
1.9	Suci i Novi zavjet	29
1.10	Tema	30
2.	Izraelski neuspjeh osvajanja zemlje - 1:1-3-3:6	31
2.2	Božji ukor-2:1-5	43
2.3	Jošuin naraštaj-2:6-10	45
2.4	Uvod u ciklus otpadništva i izbavljenja-2:11-3:6	46
3.	Dvanaest sudaca i sedam ciklusa-3:7-16:31	57
3.1	Prvi ciklus: Otniel-3:7-11	57
3.2	Drugi ciklus: Ehud – 3:12-30	60
3.3	Treći ciklus: Šamgar - 3:31	65
3.4	Četvrti ciklus: Barak i Debora – 4:1 – 5:31	66
3.5	Peti ciklus: Gideon – 6:1 – 9:57	87

3.6	Suđenje Tole – 10:1-2	132
3.7	Suđenje Jaira – 10:3-5	133
3.8	Šesti ciklus: Jiftah – 10:6-12:7	133
3.9	Suđenje Ibsanovo – 12:8-10	158
3.10	Sedmi ciklus: Samson - 13:1-16:31	160
4.	Dodaci	201
4.1	Prvi dodatak: Mikin levit i seoba	201
4.2	Drugi dodatak: Rat protiv Benjamina – 19:1-19:25	221
4.3	Treći dodatak: Knjiga o Ruti	253



Tabele

1. Suci Izraela u zemlji: između Jošue i kralja Šaula	15
2. Mjesto sudaca u hebrejskoj Bibliji	19
3. Izraelska plemena i njihovi teritoriji u zemlji tijekom vremena Sudaca	20
4. Kronologija vladara Izraela od Izlaska do Salomonovog hrama ...	24
5. Sedam ciklusa ugnjetavanja i izbavljenja u Knjizi o sucima	27
6. Kronologija Jiftahova vremenskog razdoblja (11:26)	146





1. Uvod

1.1 Naslov

Hebrejski naslov *shophtim* znači “suci”. Hebrejski korijen dolazi od riječi *shaphat*, a ima tri osnovna značenja. Kao prvo, “suditi”, drugo, “vladati” i treće, ostvariti “vodstvo”. U Knjizi o Sucima, riječ *shophtim* se koristi s dva značenja. Jedno značenje je “osloboditi”, a to se odnosi na sučevo vodstvo u vanjskim poslovima.

Drugo značenje je “suditi”, a to se odnosi na sposobnost vođenja u unutarnjim poslovima. Hebrejski naslov se temelji na tipu vodstva koje je Izrael doživio u vremenu između Jošue i kralja Šaula.

Tijekom toga prijelaznog razdoblja, suci su bili vođe izraelske nacije: njihova vanjska politika bila je “osloboditi”, a unutarnja politika suditi.

Službu suca prvi je spomenuo Mojsije (Pnz 16:18; 17:9 i 19:17). *Shophet*, sudac, trebao je biti pored velikog svećenika kao vrhovni sudac ili vođa u Izraelu.

Sudska funkcija je obuhvaćala puno više od građanskih usluga.

Također je uključivala odgovornosti vođe, i u vojnim i u religijskim poslovima. Sudski ured je nosio sudski način provođenja pravde, ali je također podrazumijevao preuzimanje uloge vojskovođe.

Shopheta je prožeo Sveti Duh, a na njegov posao ga je postavila Božja volja (3:15; 4:6 i 6:12). Narav suca u Knjizi o sucima, dakle, nije bila samo građanska, već i vojna i religijska. Uobičajeni poredak koji se nalazi u ovoj knjizi je sljedeći: Sudac bi prvo služio kao vojni vođa te oslobodio Izrael od strane okupacije.

Samo nakon vojnog oslobođenja bi sudac mogao postati građanskim vođom.

Ti suci se, zato, ne smiju zamijeniti s onim sucima koje je Mojsije postavio u Izlasku 18:21-26.

To su bili građanski suci, postavljeni kako bi sudili o problemima sudske prakse.

Međutim, oni u Knjizi o sucima su trebali izbaviti Izrael od stranog ugnjetavanja, najčešće ratom, a zatim vladati ljudima u vremenu mira.

Grčki naslov, koji se nalazi u *Septuaginti*, jest *Kritai*, što znači "suci".

Grčki naziv je jednostavno grčki prijevod hebrejske riječi. Latinska Vulgata dala je knjizi naziv *Judicum*, što je latinska riječ za "suce".

Na latinskom također postoji i drugi naziv *Liber Iudicum*, što znači "Knjiga o sucima". Engleski naziv (kao i hrvatski, op. prev.) temelji se na hebrejskom nazivu i njegovu značenju riječi.

1.2 Autor

Pravi pisac ove knjige je nepoznat. Po rabinskoj predaji, talmudski traktat *Babba Bathra* 14b-15a navodi da je Samuel napisao knjigu koja nosi njegovo ime, te da je također napisao Knjigu o sucima i Ruti.

Definitivno je moguće da je Samuel napisao dijelove ove knjige, ali izuzev ovih indikacija, koje su kasna predaja, pravi pisac Knjige o sucima je nepoznat.

1.3 Datum

1.3.1 Vrijeme sudaca

U Knjizi o sucima ukupno je navedeno dvanaest sudaca, odnosno trinaest ako se broji Debora (Abimelek zapravo nije bio sudac; Eli i Samuel se ne pojavljuju u ovoj knjizi).

Vrijeme sudaca se kreće od Jošuine smrti do Šaulovog uspona; tj. od 1380. do 1043. pr. Kr. Tablica 1 pokazuje osnovnu kronologiju:

1*	Suci/Vođe	Datumi (pr. Kr.)	Zabilješke	Izbavitelj?
1	Otniel	(1373-1334)		Da
2	Ehud	(1316-1237)		Da
3	Šamgar	(1265-1252)	Spada u vrijeme Ehuda.	Da
4	Barak i	(1237-1198)	Podudarni.	Da
5	Debora			Da
6	Gideon	(1198-1151)		Da
	Abimelek	(1151-1149)	Sam se postavio nad plemenom; zapravo nije sudac.	Ne može se primijeniti.
7	Tola	(1149-1126)		Ne
8	Jair	(1126-1105)		Ne
	Eli	(1107-1067)	Ne nalazi se u Knjizi o sucima.	Ne može se primijeniti.
9	Jiftah	(1087-1081)		Da
10	Ibsan	(1081-1075)		Ne
11	Elon	(1075-1065)		Ne
12	Samson	(1069-1049)		Da
	Samuel	(1067-1020)	Preklapa se s vremenom Samsona, ali se ne nalazi u Knjizi o sucima.	Ne može se primijeniti.
13	Abdon	(1065-1058)	Pripada vremenu Samuela.	Ne

* Trinaest sudaca ne spominje se u Knjizi o sucima.

Tablica 1. Suci Izraela u zemlji: između Jošue i kralja Šaula

Kod sedam od dvanaest sudaca je zabilježeno izbavljenje: Otniel, Ehud, Šamgar, Barak, Gideon, Jiftah i Samson.

Ostalih pet (Tola, Jair, Ibsan, Elon i Abdon) je sudilo Izraelom dugo godina, no zapravo nema zabilješki o njihovu izbavljanju Izraela. Knjiga o sucima pokriva razdoblje prijelaza, arheološki govoreći, iz brončanog doba u željezno doba: vrijeme dolaska i nastavanja Morskih ljudi, odnosno Filistejaca. Stvarno vrijeme Sudaca ne uključuje samo ono što se nalazi u Knjizi o sucima, već i ono što se nalazi u Knjizi o Ruti i ono u prvih dvanaest poglavlja Prve knjige o Samuelu.

1.3.2 Vrijeme nastanka

Pitanje: Koji je bio datum kada je sama Knjiga o sucima nastala? Kada je sve ovo napokon napisano u obliku u kojem sada postoji? Povijest unutar knjige pokriva vrijeme od 350 godina, tako da, tko god je napisao knjigu u njenom konačnom obliku morao je sastaviti povijest koja je pokrivala tri i pol stoljeća.

Prvi trag koji se odnosi na vrijeme knjige je izraz: *U to vrijeme u Izraelu nije bilo kralja*, koji se pojavljuje četiri puta u zadnjih pet poglavlja: Suci 17:6; 18:1; 19:1 i 21:25. Ono što ovaj izraz pokazuje jest da je Knjiga o sucima napisana kada nije bilo kralja u Izraelu. Svaki slučaj kontekstualno nastoji dati različiti razlog zašto je kralj bio potreban. Međutim, za vrijeme dok je knjiga pisana, postojao je kralj u Izraelu: otud kontrast *u to vrijeme*.

Drugi trag koji se odnosi na vrijeme nastanka je taj da je, prema 1:29, grad Gezer još uvijek bio u rukama Kanaanaca. To pokazuje da je knjiga bila napisana prije vremena Salomona, jer je Salomon dobio grad Gezer u Prvoj knjizi o kraljevima 9:16.

Treći trag, prema Sucima 1:21, je taj što je Jeruzalem još uvijek bio u jebusejskim rukama. To pokazuje da je knjiga napisana prije nego što je David zauzeo Jeruzalem.

Četvrti trag je izjava da je Sidon bio glavni grad Feničana. Prije dvanaestog stoljeća pr. Kr., Sidon je imao prvenstvo nad Tirom; nakon dvanaestog stoljeća, Tir je imao prvenstvo nad Sidonom. Peti trag je taj što Knjiga o sucima sadrži niz obrazložnih zabilješki u zgradama koje pokazuju da je

krajnji oblik proizišao iz vremena kronološki udaljenog od opisanih događaja. Drugim riječima, nekoliko puta u knjizi autor pravi zabilješku, koju zatim mora objasniti publici, koja možda ne razumije kako su se stvari obavljale u ranije vrijeme. Te posebne zabilješke pokazuju da je knjiga u svom krajnjem obliku napisana puno kasnije nego što su pojedine zabilješke bile opće poznata stvar (usp. Suci 1:11; 1:23; 3:1-2; 19:10 i 20:27-28).

Šesti trag je taj što knjiga sadrži sedam kronoloških zabilješki koje zaključuju *do dana današnjeg*, što znači do vremena pisanja.

To ne znači da je neka pojedina izjava još uvijek bila točna nakon pisanja knjige, ali za vrijeme pisanja Knjige o sucima te stvari su još uvijek bile istinite (1:21; 1:26; 6:24; 10:4; 15:19; 18:12 i 19:30). Zadnji trag je taj da je knjiga morala biti napisana nakon godine 1051. pr. Kr. jer je to bila godina kada je Samson umro.

Samson je zadnja osoba koja se spominje i o kojoj se radi u kronološkom redoslijedu Knjige o sucima. Spajajući sve te tragove, Knjiga o sucima je bila napisana otprilike 1000. pr. Kr. Napisana je u ranim danima Davida, kada je on bio kralj samo plemena Jude, a prije nego što je postao kraljem cijelog Izraela.

1.4 Mjesto u kanonu

1.4.1 Hebrejska Biblija

Židovska Biblija ima tri glavna djela: Zakonik, Proroke i Pisma, kao što je prikazano u tablici 2. Suci su druga knjiga drugog djela, poznatog kao *Neviim* ili Proroci. Također su dio poddiobe poznate kao *Neviim Rishonim*, što znači "Rani proroci".

1.4.2 Hrvatska Biblija

U hrvatskoj Bibliji, Suci su sedma knjiga Starog zavjeta. To je druga od Povijesnih knjiga, koje slijede pet knjiga zakona i kreću se od Jošue do Estere.

1.5 Povijesni smještaj

1.5.1 Stanje Izraela

Povijest opisana unutar Knjige o sucima pokazuje progresivno kaotično stanje narodnog života u Izraelu.

Nadalje, radi kontrast između političke organizacije Izraela i njegovih poganskih susjeda. Izrael je bio organiziran po principu plemena proizišlih od Jakova.¹

Ta plemena je zajedno držala odanost prema saveznoj Sinajskoj tradiciji (Mojsijev zakon) i postojanje središnjeg oltara u Šilu, u koji su sva plemena mogla poslati predstavnike.

Što se tiče političke strukture, bila je slična onoj grčkoj *amfiktioniji*, slobodnom savezu bez središnje vlasti.

Autoritet se u Izraelu vidi na dvije razine.

Prvo, vidi se u primitivnoj demokraciji starješina, koja je više necrkvena nego religijska po prirodi, a koja je potekla od plemenskog vijeća starješina okupljenih prvi puta u doba Mojsija i Jošue.

Drugo, religijska razina autoriteta je zasjenila slobodni savez plemena, koji su, iako skloni svojoj slobodi, bili međusobno povezani odanošću Mojsijevom savezu: jedinstvenom sporazumu u starom svijetu.

Sami suci su nadahnuto vodili narod, te kombinirali i religijski i vojni autoritet.

1.5.2 Egipatska povijesna pozadina

Za vrijeme ranog razdoblja sudaca, Egipat je ostao pod slabim vodstvom zadnjih nekoliko kraljeva osamnaeste dinastije (Eknaton, Tutankamon i Aj) koji su bili aktivni u razdoblju od 1377. do 1345. pr. Kr.

Konačno, Horemheb je uspio okupiti dio egipatske vojske, a pravo vojno oživljavanje se dogodilo tijekom devetnaeste dinastije (1318. do 1222. pr. Kr.), pogotovo za vrijeme ramzeskog razdoblja.

1. Vidi tablicu 3 za popis plemena i područja koja su zauzeli u razdoblju sudaca, kao i mapu koja pokazuje njihov položaj u Zemlji.

Zakon (Tora)	Proroci (Neviim)	Spisi (Ketuvim)
Postanak	Rani proroci	Psalmi
Izlazak	(Neviim Rishonim)	Izreke
Levitski zakonik	Jošua	Job
Brojevi	SUCI	Pet svitaka
Ponovljeni zakon	1. Samuelova	Pjesma nad pjesmama
	2. Samuelova	RUTA
	1. Kraljeva	Tužaljke
	2. Kraljeva	Propovjednik
	Kasniji proroci	Estera
	(Neviim Acharonim)	
	Izaija	
	Jeremija	Daniel
	Ezekiel	Ezra
	Hošea	Nehemija
	Joel	1. Ljetopisa
	Amos	2. Ljetopisa
	Obadija	
	Jona	
	Mihej	
	Nahum	
	Habakuk	
	Sefanija	
	Hagaj	
	Zaharija	
	Malahija	

Tablica 2. Mjesto sudaca u hebrejskoj Bibliji

Knjiga o Sucima

Faraoni devetnaeste dinastije su uspostavili egipatske garnizone u Kanaanu koje su izgubili pred kraj osamnaeste dinastije. Tri egipatska arheološka otkrića, sva tri u pisanom obliku, povezana su sa Knjigom o sucima jer su iz istog vremena. Prvo pripada faraonu Merneptahu (1234. do 1222. pr. Kr.), u kojem on opisuje napad na zemlju Kanaan. On je prvi pisac izvan Svetog pisma koji spominje Izrael, te navodi u svojoj inskripciji: "Izrael je opustošen. Njegovo sjeme nije." Iako to nije doslovna istina, ta napomena jasno pokazuje da je Izrael bio unutar zemlje do 1222. pr. Kr.

Imena plemena	Smješteni zapadno od Jordana	Smješteni istočno od Jordana
Ruben		Južno od sjevernog dijela Mrtvog mora.
Šimun	Na Jugu (Negev).	
Levi	Kao svećeničko pleme, nisu dobili zemlju u Kanaanu, iako im je bilo dopušteno živjeti u četrdeset i osam gradova drugih plemena te čuvati svoja stada.	
Juda	Južna lokacija, uključujući brdsku zemlju te protežući se sjeverno sve do Betlehema i gotovo do Jeruzalema.	
Zebulun	Južno od Ašera, sjeverno od Manašea.	

Tabela se nastavlja na slijedećoj stranici.

Tablica 3. Izraelska plemena i njihovi teritoriji u zemlji tijekom vremena Sudaca

Jisakar	Južno od Ašera, sjeverno od Manašea.	
Dan	U Knjizi o sucima započinje zapadno od Benjaminovog naslijeđa u malom prostoru prema morskoj obali, ali istočno od Filisteje. Suci 18 bilježe seobu Danovih plemena sjeverno od Galilejskog mora.	
Gad		Južno od poluplemena Manašea, prema sjevernom dijelu Mrtvog mora.
Ašer	Duž Mediterana do krajnjeg sjevera od Karmela.	
Naftali	Sjeverno područje zapadno od Ašera.	
Manaše (<i>polupleme dio Josipovog plemena</i>)	Veliki prostor sjeverno od Efrajimovog naslijeđa, protežući se od Mediteranskog mora do rijeke Jordan te do Megida na sjeveru.	Južno od Galilejskog mora te iznad gadskog teritorija; teritorij Manašea je obuhvaćao rijeku Jordan.
Efrajim* (<i>polupleme dio Josipovog plemena</i>)	Teritorij iznad Dana i Benjaminovog naslijeđa dosežući na sjever do rijeke Kane i Šekema.	
Benjamin	Uzak prostor odmah sjeverno od Jude koji graniči sa rijekom Jordan prema zapadu.	

* Josipova baština otišla je dvama poluplemenima za njegova dva sina Manašea i Efrajima. Jakov je ta dva sina imenovao svojim u Postanku 48:5. Primili su baštinu u zemlji umjesto Josipa (njihova oca) i Levija (svećeničkog plemena), učinivši tako broj dijelova Zemlje i dalje jednakim dvanaest, što je broj Jakovljevih sinova.

Drugi arheološki artefakt zove se *Papyrus Anastasia I*. Ovo satirično pismo koje datira iz druge polovice trinaestog stoljeća pr. Kr., opisuje putovanje egipatskog izaslanika kroz Siriju i Kanaan. Opisuje ceste u Kanaanu kao zarasle, sa čempresima, hrastovima i cedrovima koji su bili vrlo visoki i otežavali putovanje.

Pismo spominje činjenicu da su lavovi bili brojni u toj zemlji, neizravno potvrđujući neke detalje Samsonovog izvještaja. Izaslanik u pismu dvaput susreće lopove, time pokazujući da su putovanja vjerojatno bila ometana, kako je opisano u Sucima 5:5-7. Izaslanik opisuje kako su mu lopovi ukrali konja i odjeću jedne noći, a nož i tobolac druge.

Pismo također pokazuje geografsko znanje i poznavanje nemirnog stanja u zemlji. Sve ovo odražava se na priče iz Knjige o sucima, uključivši i činjenicu da je “svatko činio ono što je smatrao ispravnim”.

Treći arheološki izvor iz Egipta je priča *Putovanje Wena Amona*. Wen Amon je bio egipatski službenik poslan Biblosu iz Fenicije, što je današnji Libanon, da bi kupio cedra za teglenicu *Jedrenjak Amonov*. Primio je naredbe od Heri-Hora, koji je bio svećenik-kralj Tebe.

Po dolasku na kanaansku obalu, Wen Amon je bio opljačkan prije dolaska na svoje odredište. Nije dobio nikakvu pomoć od lokalnih kraljeva koje je sreo i čak je bio i ponižen u nekoliko slučajeva. To pokazuje da u to vrijeme stanovnici zemlje nisu baš poštovali Egipćane.

Taj dokument datira iz prve polovice jedanaestog stoljeća i dobro odražava opću političku i socijalnu klimu razdoblja opisanog u Sucima.

Najvažniji element je spominjanje “načelnika Ašera”, što pokazuje da je to pleme bilo smješteno u sjevernom dijelu zemlje, dalje potvrđujući sliku koju nalazimo u Knjizi o Jošui i Knjizi o sucima.

Još jedan čimbenik koji se tiče egipatske povijesti jest taj da su Filistejci provalili tijekom vladavine Ramzesa II i nastanili se na Mediteranskoj obali negdje između 1190. i 1164. pr. Kr. Posljedično tome, Filistejci su počeli igrati veliku ulogu u kasnijoj povijesti Knjige o sucima.

1.5.3 Kanaanska religija **Kanaanski panteon**

El

El je bio poglavar kanaanskog panteona i otac bogova i smrtnika. Međutim, često je bio slab u usporedbi s Baalom.

Ašer

Ašer je bila Elova supruga i majka bogova i božica mora. Njena uloga u Bibliji je spomenuta u 1. Kraljevima 15:13 i 18:19; 2. Kraljevima 21:7 i 23:4; i 2. Ljetopisa 15:16. Također se spominje i drveni Ašerini stupovi.

Baal

Baal, bog oluje, postao je najmoćniji bog u panteonu zbog svoje veze sa plodnošću. On je bio bog rađanja i umiranja za Kanaance i često se spominje diljem Biblije.

Aštarta

Aštarta je bila ženska božica plodnosti, božica ljubavi i rata, usko povezana s Baalom te mu je postala i partnericom. Ona se spominje u Sucima 10:6 i 1. Samuelu 7:4 i 12:10.

Anat

Anat je bila Baalova sestra i žena, te božica ljubavi i rata, a bila je prilično krvožedna. Ona se ne spominje u Bibliji, osim u obliku ljudskog imena (Suci 3:31).

Privlačnost i opasnost za Izrael

Kada se uspoređi plodnost zemlje koja je još uvijek bila u rukama Kanaanaca s manje produktivnim dijelom zemlje koji je bio u rukama Izraela, dalo bi se naslutiti da su bogovi Kanaanaca bili bolji prema svojim sljedbenicima nego Bog Izraela. U Knjizi o sucima, židovski narod je bio na višem, brdovitom području, ali je zemlja bila puno manje produktivna. Kanaanci su se uspjeli zadržati u tim plodnim dolinama zbog svoje vojske bojnih kola. Židovski narod je gledao na plodnost te zemlje i mogao je logički zaključiti

da su kanaanski bogovi bili bolji prema svome narodu nego što je izraelski Bog bio prema svom. Druga privlačnost je bila prostitucija u hramovima, što je rezultiralo velikim iskušenjem. Prostitucija kao dio obožavanja bila je oštar kontrast seksualnoj strogosti Mojsijeva zakona.

1.5.4 Kontinuitet između Jošue i Sudaca

Kontinuitet između Jošue i Sudaca je očit na pet načina. Prvi, Benjaminovo pleme nije uspjelo osvojiti Jeruzalem (Još 15:63; Suci 1:21). Drugi: Kaleb je dao svoju kćer Otnielu (Još 15:15-19; Suci 1:11-15). Treći, Kaleb je istjerao sinove Anaka (Još 15:14; Suci 1:20). Četvrti: Efrajim nije uspio otjerati Kanaance (Još 16:10; Suci 1:29). Peti, oba bilježe smrt Jošue (Još 24:28-31; Suci 2:6-10).

1.5.5 Kronologija

Osnovna kronologija, i slijedna i suvremena, može se zabilježiti kao što je prikazano u tablici 4 na ovoj i slijedećoj stranici. Sve se to lijepo slaže sa 480 godina koje su dane u Prvoj knjizi o kraljevima 6:1. Suci 11:26 navode da je 300 godina prošlo od zauzimanja Hešbona² do vremena suđenja Jiftaha.

Razdoblje Izraelove povijesti/Vladar	# godina
Od Izlaska i lutanja po divljini	40
Osvajanje	7
Od podjele zemlje do osvajanja Kuša	10
Kušanovo ugnjetavanje	8
Otniel i odmor	40
Moabovo ugnjetavanje	18
Ehud i odmor	80
Jabinovo ugnjetavanje	20

2. Zauzimanje Hešbona obilježilo je Izraelovo osvajanje istočne strane rijeke Jordana.

Barak i odmor		40
Midjansko ugnjetavanje		7
Gideon i odmor		40
Abimelekova vladavina		3
Tola		23
Jair		22
Dvije strane rijeke Jordan ^{3*}		
ZAPAD—Filistejci	ISTOK	
(1) Gubitak Arke (2) Samsonova djela i Samuel (3) Poraz Filistejaca; Samuelova vladavina.	(1) Amonsko ugnjetavanje (2) Jiftah (3) Ibsan (4) Elon (5) Abdon	
		59
Šaulova vladavina		20
David u Hebronu		7
David u Jeruzalemu		33
Salomon dok Hram još nije završen		3
Ukupan broj godina (usporedi s 1. Kr 6:1)		480

Tablica 4. Kronologija vladara Izraela od Izlaska do Salomonovog hrama
^{3*} Suci 10:7 podrazumijeva da su Jiftah i Samson sudili u isto vrijeme na dvije strane rijeke Jordana, s tim da je Jiftah bio na istočnoj strani, a Samson na zapadnoj.

Kronološke brojke dane u Knjizi o sucima zbrojene daju ukupno 410 godina. Međutim, kada se to izravna s usporednim vremenima suđenja, plus četrdeset godina lutanja divljinom, 25 godina za Jošuu, 40 godina za Elija, 40 godina i za Samuela i za Šaula, 40 godina za Davida, te 40 godina za Salomona, ispravljena brojka bi bila 480, upravo u skladu s Prvom knjigom o kraljevima 6:1: *Četiri stotine i osamdesete godine poslije izlaska Izraelaca iz zemlje egipatske, četvrte godine kraljevanja svoga nad Izraelom, mjeseca Ziva – to je drugi mjesec – počeo je Salomon graditi Dom Jahvin.*

1.6 Struktura

1.6.1 Uvod

Uvod pokriva od 1:1 do 3:6. To je sažetak nepotpunog osvajanja zemlje.

1.6.2 Ciklusi

Ciklusi ugnjetavanja i izbavljenja pod Sucima pokrivaju dijelove od 3:7 do 16:31. Taj dio je izgrađen oko petodjelnog ciklusa koji je kao što slijedi: odmor, pobuna, odmazda, pokajanje i obnova.

- Odmor: Sastoji se od razdoblja kada je Izrael poslušan i počiva, obično tijekom vladavine Suca, počevši sa zadnjom godinom vladavine Jošue.
- Pobuna: S novom generacijom dolazi do apostazije i nepoštivanja zakona, najčešće u obliku idolatrije (idolopoklonstva).
- Odmazda: Božja osuda pada na Izrael u obliku pokoravanja njihovim neprijateljima.
- Pokajanje: Nakon odmazde slijedi Izraelov poziv Bogu za pomoć.
- Obnova: Bog postavlja Suca da izbavi Izrael uspješnim ratom. Obnova započinje novo razdoblje odmora, te počinje novi ciklus.

Knjiga opisuje ukupno sedam ciklusa, svaki s tih pet dijelova (pogledaj tablicu 5). Prvi ciklus započinje ugnjetavanjem Mezopotamaca pod vodstvom Kušana Rišatajima i izbavljenjem preko Otniela u 3:7-11. Drugi ciklus je moapsko ugnjetavanje pod vodstvom Eglona i oslobađanje kroz Ehuda u 3:12-30. Treći ciklus je filistejsko ugnjetavanje i oslobađanje po Šamgaru u 3:31. Četvrti ciklus je kanaansko ugnjetavanje pod vodstvom Jabina, te oslobađanje po Debori i Baraku u poglavljima 4 do 5. Peti ciklus je midjansko ugnjetavanje i izbavljenje po Gideonu, nakon čega je uslijedila vladavina Abimeleka, s malim zabilješkama suđenja Tole i Jaira u 6:1 do 10:5. Šesti ciklus je amonsko ugnjetavanje i izbavljenje

po Jiftahu, s kratkim zabilješkama suđenja Ibsana, Elona i Abdona u 10:6 do 12:15. Sedmi ciklus je filistejsko ugnjetavanje i izbavljenje po Samsonu u poglavljima 13 do 16.

Ciklus	Neprijateljski narod	Vođa neprijatelja	Izraelov izbavitelj	Referencija u Svetom pismu
1	Mezopotamci	Kušan Rišatajim	Otniel	3:7-11
2	Moapci	Eglon	Ehud	3:12-30
3	Filistejci	---	Šamgar	3:31
4	Kanaanci	Jabin	Debora i Barak	pogl. 4-5
5	Midjanci	---	Gideon	6:1 do 10:5
6	Amonci	---	Jiftah	10:6-12:15
7	Filistejci	---	Samson	pogl. 13-16

Tablica 5. Sedam ciklusa ugnjetavanja i izbavljenja u Knjizi o sucima

1.6.3 Prilozi

Dva su priloga u poglavljima 17 do 21 koji služe kako bi ilustrirali plemenski nered u vremenu koje pokriva Knjiga o sucima.

Prvi prilog opisuje seobu Danova plemena, a drugi prilog opisuje Izraelov rat protiv Benjaminova plemena. Knjiga o Ruti služi kao treći prilog Knjizi o sucima i promatra se odvojeno u drugom dijelu ovoga sveska.

Međutim, dva priloga nisu nužno kronološka. Događaji opisani u priložima su se mogli dogoditi puno ranije unutar Knjige o sucima. Vjerojatno se seoba Danova plemena dogodila nakon vremena Samsona, ali se benjaminski rat dogodio puno ranije u knjizi, pogotovo ako se usporede Suci 20:28 s Još uom 22:13 i 24:33.

1.7 Sustavna teologija

Svaka knjiga Biblije na određen način doprinosi Sustavnoj teologiji, a Knjiga o sucima nije izuzetak. Slijede neki primjeri:

1.7.1 Teološka služba: Nauka o Bogu

Kao prvo, u ovoj knjizi nema izdvojenog junaka, kao što je bio slučaj s Knjigom o Jošui. Zapravo, sam Bog je junak. Kao drugo, što se tiče Božjeg imena, Božje ime od četiri slova, tetragramaton, YHVH, pojavljuje se 178 puta. Riječ *Elohim*, što znači "Bog", pojavljuje se 62 puta.

1.7.2 Kristologija: Nauka o Sinu

S gledišta mesijanske kristologije *Malach YHVH* ili *Jahvin anđeo* pojavljuje se 59 puta u cijeloj Bibliji, s 19 pojavljivanja u Knjizi o sucima (2:1; 2:4; 5:23; 6:11-12; 6:20-21 [dvaput]; 6:22 [dvaput]; 13:3, 13, 15; 13:16 [dvaput]; 13:18, 20 i 13:21 [dvaput]). Nadalje, *Malach Ha-Elohim* ili *Anđeo Božji* pojavljuje se 9 puta u Bibliji, a od toga tri puta u Knjizi o sucima (6:20; 13:6 i 13:9).

1.7.3 Pneumatologija: Nauka o Duhu Svetom

U Sucima, Duh Sveti se spustio na četiri osobe kako bi one obavile posebne zadatke. Prvo, spustio se na Otniela kako bi pobijedio Kušana (3:10). Drugo, spustio se na Gideona da pobijedi Midjance (6:34). Treće, spustio se na Jiftaha da bi pobijedio Amonce (11:29). Četvrto, spustio se na Samsona da bi pobijedio Filistejce: Duh Božji ga je počeo voditi u 13:25 i spustio se na njega u svoj svojoj moći u 14:6 i 14:9. U svakom slučaju kad se Duh Božji spustio na te ljude svrha je bila osnaživanje njihove tjelesne aktivnosti. Nikad se nije radilo o spasenju i nikad nije bilo temeljeno na duhovnom stanju primatelja. Temeljilo se na tome da osoba obavlja određeni posao za Gospodina.

1.7.4 Demonologija: Nauka o palim anđelima

Ova knjiga ima samo jednu referenciju na demone, 9:23-24, gdje je Bog poslao zlog duha da dovede do Abimelekove smrti.

1.7.5 Hamartologija: Nauka o grijehu

U Sucima se šest puta spominje da je Izrael učinio ono što se smatra zlim u očima Gospodnjim, što je rezultiralo

osudom i porobljavanjem. To pokazuje načelo Mojsijeva saveza: prokletstvo za neposlušnost.

1.7.6 Soteriologija: Nauka o spasenju

Knjiga otkriva barem 4 lekcije o duhovnom životu: (1) Božji su ljudi živjeli daleko ispod svojih povlastica zbog svojih neuspjeha, (2) Bog je onaj koji donosi pobjedu, (3) Bog koristi slabe stvari s ovoga svijeta kako bi postigao velike stvari, (4) Božji ljudi moraju utjecati na društvo i ne biti pod utjecajem ostatka svijeta.

1.7.7 Izraelologija: Nauka o Izraelu

Izraelsko osvajanje i naslijeđe zemlje bilo je rezultat ispunjenih obećanja Boga abrahamskog saveza, koje je učinilo vlasništvo nad zemljom bezuvjetnim. Neuspjeh da se zauzme čitava Obećana zemlja bijaše rezultat kršenja Mojsijeva saveza, koji poučava da se uživanje u Zemlji temelji na poslušnosti.

1.8 Svrha

U kompilaciji Sudaca dvije su svrhe u igri. Prva svrha je bila pokazati da je Izraelu potreban kralj, zbog razloga koji se navode ispod. No, što je još značajnije, druga svrha je bila podržati Davidov zahtjev protiv zahtjeva Šaulove kuće. Tako, u ovoj knjizi Gibeu, koja je kasnije postala Šaulov dom, prikazana je u negativnom svjetlu, dok je Betlehem, Davidov dom, prikazan u pozitivnom svjetlu. Usporedbe će biti prikazane u nastavku izlaganja.

1.9 Glavni stihovi

Tri glavna stiha Knjige o sucima su poglavlje 2, stihovi 16-17, te poglavlje 17, stih 6.

1.10 Suci i Novi zavjet

Jedina referencija na Knjigu o sucima u Novom zavjetu

nalazi se u Hebrejima 11:32, koji spominju četiri suca: Gideona, Baraka, Samsona i Jiftaha.

1.11 Tema

U knjizi postoje najmanje tri glavne teme: Izraelova borba, izraelska kanaanizacija i Božja vjernost kroz sve to. Prva tema bavi se vojskom i duhovnim borbama ljudi dok se pokušavaju nastaniti u Obećanoj zemlji. Druga tema je “kanaanizacija izraelskog društva tijekom razdoblja naseljavanja”³ ili kako su postajali sve više i više kanaanizirani, a sve manje i manje Izraelci. Knjiga o Jošui završava u pozitivnom svjetlu, jer su se stvari dobro odvijale i došlo je do odmora za sve obitelji naroda dok su se nastanjivale na svome naslijeđu. No Knjiga o Jošui također navodi da nije čitava Zemlja zauzeta. Taj neuspjeh sad prerasta u pravu krizu, te se u razdoblju Sudaca upozorenja o religijskim vezama sa stanovnicima zemlje i obožavanju njihovih bogova sasvim zanemaruju. Visoka duhovna razina koju smo vidjeli u Jošui ovdje se urušila. Umjesto toga, Knjiga o sucima počinje u zemlji sukobljenoj s neprijateljima koji su već odavno trebali biti uništeni, a završava izraelskim otpadništvom i idolopoklonstvom koje je već trebalo biti izbrisano. Treća tema je opreka između Božjeg poštovanja saveza i izraelskog nepoštovanja istog.

3. Daniel I. Block, *The New American Commentary: Judges, Ruth* (Nashville: Broadman & Holman Publishers, 1999), 58. Sve daljnje spominjanje kanaanizacije Izraela potječe iz istog izvora.